

Носко Ю. М.

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0003-1077-8206>

Scopus-Author ID 56880366900

Кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: ulianosko5@gmail.com

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті теоретично обґрунтовані проблеми підготовки майбутніх учителів до викладання уроків фізичної культури. Розкрито сутність понять «підготовка», «професійна підготовка». Розглянуто основні чотири етапи здійснення педагогічної діяльності вчителя фізичної культури.

Педагогічна діяльність учителя фізичної культури є творчою, конструктивною, організаторською, діагностичною, важливою для відтворення суспільного потенціалу. Вона забезпечує навчально-виховний вплив не лише розумового, а й фізіологічного характеру.

Одним із завдань вищої школи України є забезпечення набуття студентами знань з певної галузі наук та підготовка їх до професійної діяльності. Питання підвищення якості професійної підготовки вчителя фізичної культури було і залишається предметом уваги багатьох учених. Дослідженню цієї проблеми присвячена значна кількість наукових праць.

Мета дослідження – проаналізувати проблему підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і синтез, узагальнення інформації викладеної у науковій літературі.

Наукова новизна. Професійне становлення майбутнього вчителя фізичної культури відбувається на засадах теоретичних знань. Практичних умінь, значущих особистісних якостей та життєвого досвіду, що зумовлює готовність вчителя до виконання професійних обов'язків та забезпечує високий рівень його самоорганізації.

Здійснюючи дослідження з проблем освіти у початковій школі, логічно ставити за мету – розробку моделі креативно-оздоровчої освіти та визначення психолого-педагогічних умов і ролі самого вчителя у створенні креативно-оздоровчого освітнього процесу урочної, позаурочної діяльності учнів закладів початкової освіти.

Сучасне суспільство розглядає вчителя фізичного виховання не лише як фахівця, що має знання, уміння і навички в професійній сфері, а більшою мірою як фахівця з пропаганди здорового способу життя, валеологічного ставлення до свого здоров'я, як людини, яка підвищує мотивацію дітей і підлітків до занять руховою діяльністю і залучає їх до занять різними видами спорту.

Висновки. Отже, професійна підготовка майбутнього вчителя фізичної культури є складною багатогранною системою. Проблема підготовки майбутнього фахівця фізичної культури розглядається як комплексна, інтегративна діяльність, що тісно поєднує теоретичний і практичний аспекти.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутні вчителі, фізична культура, заклад початкової освіти, заклад вищої освіти.

Постановка проблеми. Одним із завдань вищої школи України є забезпечення набуття студентами знань з певної галузі наук та підготовка їх до професійної діяльності. У «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» зазначено, що «підготовка педагогічних працівників, їх професійне удосконалення – важлива умова модернізації освіти» [4].

Перед педагогічною системою особливо гостро постала проблема вдосконалення роботи педагогічних університетів щодо підготовки майбутніх педагогів з високим рівнем професіоналізму, творчої активності, які відповідально ставилися б до результатів свого навчання та підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасний етап науково-технічного прогресу вимагає інтенсифікації розумової праці студентської молоді, висуває високі вимоги до спеціальної професійно-педагогічної підготовки учителя закладів початкової освіти та фізичного виховання в тому числі.

Педагогічна діяльність учителя фізичної культури є творчою, конструктивною, організаторською, діагностичною, важливою для відтворення суспільного потенціалу. Вона забезпечує навчально-виховний вплив не лише розумового, а й фізіологічного характеру.

Питання підвищення якості професійної підготовки вчителя фізичної культури було і залишається предметом уваги багатьох учених. Дослідженню цієї проблеми присвячена значна кількість наукових праць [6].

Систематизація й узагальнення наукових праць і методичних матеріалів з досвіду роботи свідчить, що проблематику підготовки майбутніх учителів із фізичної культури відображено у працях М. Носка, Л. Сущенко, О. Тимошенка, Б. Шияна та ін.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» поняття «підготовка» визначається як запас знань, навичок, досвіду, набутого у процесі навчання, а також практичної діяльності [1].

У педагогічній енциклопедії професійна підготовка тлумачиться як «сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей особистості, трудового досвіду і норм поведінки, які забезпечують можливість успішної праці за обраною професією; процес повідомлення учням відповідних знань і вмій» [3].

Отже, підготовка вчителя є процесом, спрямованим на досягнення кінцевого результату, зумовленого соціальним замовленням суспільства, який виражається в понятті «готовність вчителя до професійної діяльності».

Мета дослідження – проаналізувати проблему підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і синтез, узагальнення інформації викладеної у науковій літературі.

Наукова новизна. Сучасна початкова освіта у відповідності із особливостями і вимогами соціально-економічного розвитку має бути розвиваючою і зумовлюватися підсистемою креативного розвитку.

Національна доктрина розвитку освіти націлює національну систему освіти на формування здорової, всебічно розвиненої особистості, яка вміє творчо мислити, ініціативно діяти, сприяє соціально-економічному розвитку держави, у якій проживає [7].

Виклад основного матеріалу. Здійснюючи дослідження з проблем освіти у початковій школі, логічно ставити за мету – розробку моделі креативно-оздоровчої освіти та визначення психолого-педагогічних умов і ролі самого вчителя у створенні креативно-оздоровчого освітнього процесу урочної, позаурочної діяльності учнів початкової школи. Науково-теоретичний аналіз проблеми креативно-оздоровчої освіти учнів початкової школи надає можливість передбачити, що вона може успішно здійснюватися у разі системної діяльності початкової школи, як навчального закладу творчого устрою і здорового способу життя учнів. Бо ж, психологічні і фізіологічні особливості організму дитини вимагають, одночасно бережливого відношення до нього та системного підтримання сприятливих оптимальних умов життєдіяльності.

Отже, роль вчителя та виконання ним професійних функцій у сучасного вчителя фізичної культури, який глибоко володіє теорією креативно-оздоровчої діяльності та вміло втілює їх у практичній діяльності полягає в тому щоб, виходячи із психологічних та анатомо-фізіологічних здібностей дитини сприяти її повноцінному фізичному розвитку, як засобу актуальної і майбутньої самореалізації. У зв'язку з цим, доцільним є визначення сутності системи професійного самовдосконалення учителя, та пріоритетних форм і методів його методичної роботи. В історії вітчизняної і зарубіжної науки дані проблеми знайшли своє відображення у роботах Ю. Бабанського, В. Гмурмана, С. Гончаренка, Н. Довгань, І. Жерносека, П. Карташова, А. Каспаржак, І. Каташинської, Н. Кузьміної, Н. Кухарева, О. Остапчук, М. Поташніка, М. Скаткіна, Р. Хрустальной, М. Ярмаченка та інших. Науково-педагогічний аналіз, творчого доробку, зазначених вище авторів показує, що серед них найбільш важливими є наступні:

- найбільш повне врахування соціальних потреб суспільства та завдань, які воно ставить перед суспільством;
- відображення компонентів педагогічної науки в змісті методичної роботи та їх психолого-педагогічне обґрунтування;
- врахування основних видів педагогічної діяльності, її структури і особливостей в умовах інноваційного розвитку освіти;
- врахування вимог сучасного суспільства до підвищення креативного потенціалу учителя, технологізації педагогічної діяльності, як гаранта успішного вирішення актуальних завдань сучасної освіти;

– розробка та впровадження нових особистісно-орієнтованих технологій включення педагогів в інноваційні процеси;

– володіння студентами теоретичними та методичними основами самовиховання фізичної культури як майбутнього учителя.

Втілення завдань нової освіти, що визначенні у Законі «Про освіту» і Наказам МОН та й аналіз поточної діяльності свідчать про необхідність технологізації початкової освіти і принципової зміни методичної роботи вчителя на науково-методичну, що було ініційоване О. Остапчук. Так, аналізуючи умови даного процесу вона визначає його інноваційну сутність: «Орієнтація на технологізацію учительської праці обумовлює зміни акценту з базового для традиційної системи методичної роботи поняття «педагогічний досвід» на ключовий об'єкт сучасної науково-методичної діяльності «систему роботи вчителя, що обумовлює взаємозв'язок процесу узагальнення учителем свого педагогічного досвіду і процесу розробки авторських технологій навчання» [5].

Отже, актуалізуючи нові підходи до управління педагогічною творчістю прогресивно налаштованого учителя початкової школи в сучасних умовах ХХІ ст., важливо здійснити своєрідний стрибок від жорстко регламентованих методичних рекомендацій та приписів до професійного самовизначення вчителя і включення його у самостійну науково-методичну. Бо ж, саме остання, як інноваційна діяльність створює умови найбільш повного особистісного самовизначення та самореалізації учителя. Саме тому, це важливо враховувати у вирішенні проблем підготовки майбутніх учителів фізичної культури і розробки ним особистої системи науково-методичної роботи. Не дивлячись на актуальність якісної зміни методичної роботи вчителя на науково-методичну, в наукових дослідженнях недостатньо висвітлюється педагогічна цінність такого стрибка. Виключення складають роботи О. Остапчук, яка наголошує: «Першопричини існуючих негативних педагогічних явищ (формальне відношення до педагогічної творчості, поверховий характер інноваційних процесів, наявність негативних стереотипів і шаблонність мислення педагогів) не зв'язуються із значною вичерпаністю на сьогодні потенційних можливостей самої методичної системи, в яку включений педагог» [5].

Висновок, що сформулювала О. Остапчук закономірний: «...вдатися до реалістичного аналізу ситуації, що склалася, виявити протиріччя і протиріччя, гальмуючі фактори прогресивний розвиток системи освіти і обґрунтувати шляхи її переходу на якісно новий рівень» [5].

Педагогічна діяльність вчителя фізичної культури, відповідно до його намірів переходу від методичної роботи до науково-методичної, що полягає у цілеспрямованій роботі по створенню і обґрунтуванню системи особистої педагогічної діяльності, на наше переконання, має здійснюватися у чотири етапи.

Перший – підготовчий етап. Його головне завдання полягає в усвідомленні учителем мети концепції власної педагогічної діяльності, що поступово формується як результат визначення:

– головних тенденцій сучасної педагогіки, сутності існуючих дидактичних систем, технологій освіти, систем роботи педагогів-новаторів;

– актуалізації опорних знань педагогічної науки, психології, соціології;

– розуміння загальної структури концепції і системи роботи;

– усвідомлення ідей, положень концепції і системи діяльності навчального закладу чи роботи його окремого підрозділу, напрямку, уроків Навчального плану (уроків фізичної культури).

Особливе значення має розробка Концепції, як наслідку виконання, зазначених вище положень.

Другий етап – формуючий, що полягає у розробці педагогічної системи діяльності чи технології, як сукупності засобів, методів, форм організації педагогічного процесу проведення уроків фізичної культури, що передбачаються Концепцією та моделлю. Остання, як знакові системи, які схематично відображають освітню практику в цілому, або її окремі фрагменти.

Третій етап – діагностично-прогнозуючий, головною функцією якого полягає у критичному аналізі сформульованої системи, визначення рівня і етапу її розвитку на даний момент та перспективи розвитку у майбутньому. Науково-методичний супровід інноваційної діяльності учителя на третьому етапі вимагає ознайомлення його із законами розвитку педагогічних систем, основних характеристиках можливих рівнів педагогічної діяльності (репродуктивний, адаптивний, локально-моделюючий, системно-моделюючий).

Четвертий етап – проектування, основним змістом якого є розробка учителем Програми подальшої педагогічної діяльності, що уявляє собою сукупність послідовної діяльності учителя з метою удосконалення окремих елементів педагогічної системи – технології. На даному етапі учитель фізичної культури одночасно здійснює і самоаналіз поточної педагогічної діяльності, визначає значення чинників становлення власної фізичної культури. Отриманні результати слугують учителю у розробці системи заходів, спрямованих на подальше особистісне професійне самовдосконалення, самовиховання, саморозвиток.

Педагогічна цінність науково-методичної, що полягає у цілеспрямованій роботі учителя фізичної культури по створенню і обґрунтуванню системи особистої педагогічної діяльності є ефективною формою плекання педагога-шукача (дослідника, винахідника, раціоналізатора), що виявляє

багатогранність свого професійного вияву філософа, психолога, валеолога, організатора, експерта тощо), здатного до втілення в повсякденну практику інноваційний інструментарій креативно-оздоровчої педагогічної технології.

Сучасне суспільство розглядає вчителя фізичного виховання не лише як фахівця, що має знання, уміння і навички в професійній сфері, а більшою мірою як фахівця з пропаганди здорового способу життя, валеологічного ставлення до свого здоров'я, як людини, яка підвищує мотивацію дітей і підлітків до занять руховою діяльністю і залучає їх до занять різними видами спорту [2].

Висновки. Отже, проблема підготовки майбутнього фахівця фізичної культури розглядається як комплексна, інтегративна діяльність, що тісно поєднує теоретичний і практичний аспекти. Це цілісна система формування загально-педагогічних та соціальних знань, умінь і навичок, що спирається на психолого-педагогічні закономірності формування функціональних систем діяльності людини, результатом якої є доцільна поведінка, спрямована на задоволення потреб у педагогічній діяльності.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають у розгляді питання формування професійних умінь майбутніх учителів фізичного виховання у процесі їх професійної підготовки.

References

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod. i dopov.). [Big explanatory dictionary of modern Ukrainian language]. (2005). Uklad. i holov. red. V.T. Busel. Kyiv; Irpin, Ukraine : VTF «Perun»
2. Гринченко І.Б. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичного виховання: досвід європейських країн. *Засоби навчальної та науково-дослідної роботи*. Харків, 2014. Вип. 42. С. 39–50.
Hrynchenko, I. B. (2014). Profesiina pidhotovka maibutnix uchyteliv fizychnoho vykhovannia: dosvid yevropeiskyykh krain. [Future teachers professional training in physical education: the experience of European countries]. *Zasoby navchalnoi ta naukovo-doslidnoi roboty – Means of training and research work*. Kharkiv, Ukraine. Issue 42, 39–50.
3. Каиров И.А., Петров Ф.Н. Педагогическая энциклопедия. Москва. Т. 3.: Советская энциклопедия, 1966. 549 с.
Kairov, I. A., & Petrov, F. N. (1966). *Pedagogicheskaya entsiklopediya*. [Pedagogical encyclopedia]. Moscow, Russia. Vol. 3.: *Sovetskaya entsiklopediya*.
4. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. *Освіта*. 2002. 24 квіт. 1 трав. (№ 26). С. 2–4.
Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy u XXI stolitti. [Ukrainian National doctrine of education development in XXI century]. *Osvita – Education*. (2002). 24 April. 1 May. 26, 2–4.
5. Остапчук О. Шляхи підвищення інноваційного потенціалу методичної роботи. *Шлях освіти*. 2002. № 2. С. 9–15.
Ostapchuk, O. (2002). Shliakhy pidvyshchennia innovatsiinoho potentsialu metodychnoi roboty. [The ways of raising methodical work's innovative potential]. *Shliakh osvity – Education path*. 2, 9–15.
6. Танасійчук Ю. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти [Електронний ресурс]. *Факультет фізичного виховання*. URL: https://ffv.udpu.edu.ua/?page_id=4819.
Tanasiichuk Yu. Profesiina pidhotovka maibutnix uchyteliv fizychnoi kultury v zakladakh vyshchoi osvity. [Future teacher's physical culture professional training in institutions of higher education]. *Fakultet fizychnoho vykhovannia – Faculty of Physical Education*. Retrieved from https://ffv.udpu.edu.ua/?page_id=4819.
7. Шиян Б. М., Кругляк О. Я. Система підготовки майбутніх учителів до реалізації міжпредметних зв'язків у процесі фізичного виховання молодших школярів. *Актуальні проблеми фізкультурної освіти в Україні: науково-методичний журнал* 2 (22). «Теорія і методика фізичного виховання». Харків. С. 2–5.
Shyian, B. M., & Kruhliak, O. Ya. (2006). Systema pidhotovky maibutnix uchyteliv do realizatsii mizhpredmetnykh zviazkiv u protsesi fizychnoho vykhovannia molodshykh shkoliariv. [The system of future teacher's training to implement interdisciplinary connections in the process of Junior schoolchildren physical education]. *Aktualni problemy fizkulturnoi osvity v Ukraini naukovo-metodychnyi zhurnal. «Teoriia i metodyka fizychnoho vykhovannia»*. – *Actual problems of physical education in Ukraine: scientific and methodical journal. Theory and methods of physical education*. Kharkiv, Ukraine. 2 (22), 2–5.

Nosko Yu.

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0003-1077-8206>

Scopus-Author ID 56880366900

PhD in Pedagogic sciences

Associate Professor at the Department of preschool and primary education,

Т.Н. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»

(Chernihiv, Ukraine) E-mail: ulianosko5@gmail.com

THE ESSENCE AND STRUCTURE OF THE PREPARATION PROBLEM FUTURE TEACHERS IN PHYSICAL CULTURE

The article theoretically substantiates the preparation problems future teachers to teaching physical education lessons. The essence of concepts "training", "professional training" is revealed. Describes the main four stages of implementation pedagogical activity of physical culture teacher.

Physical culture teacher's pedagogical activity is a creative, constructive, organizational, diagnostic, important for the reproduction of social capabilities. It provides educational influence not only mental, but also physiological in nature.

One of the tasks of the higher school is to ensure the acquisition by student's knowledge in a certain field of science and prepare them for professional work. The improving quality of professional training physical culture teacher has been and remains the attention subject of many scientists. A lot of significant scientific papers are devoted to research this problem.

The purpose of the study is to analyse the training problem future physical culture teachers.

Research methods: *theoretical analysis and synthesis, synthesis of the information contained in the scientific literature.*

Scientific novelty. *The future physical culture teacher's professional development is based on theoretical knowledge. Practical skills, important personal qualities and life experience that determines the willingness of a teacher to perform professional duties and ensures a high level of self-organization.*

Carrying out researches on problems of education in the primary school, it is logical to set a goal – the development a model of creative and health education and the definition of psycho-pedagogical conditions and the role of the teacher in the created and creative-being of the educational process in curricular, extracurricular student's activities in primary education institutions.

Modern society considers physical culture teachers not only as a professional with the knowledge and skills in the professional sphere, and to a greater extent as a specialist in the promotion of a healthy lifestyle, healthy attitude towards their health, as a person increases the motivation of children and youngsters to take up motor activity and brings them to practice different sports.

Conclusions. *Therefore, training of future physical culture teacher is a complex multi-faceted system. The problem of training future physical culture specialist is considered as a complex, integrative activities which closely combines theoretical and practical aspects.*

Key words: *professional training, future teacher, physical culture, primary education establishment, higher education institutions.*

Стаття надійшла до редакції 01.05.2019 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор М. О. Носко